

Sygn. akt II ZK 48/22

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 31 stycznia 2023 r.,
sprawy radcy prawnego D. Ś.

obwinionego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego z art. art. 64 ust. 1 w zw. z
art. 3 ust 1 i art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z
art. 6 i art. 48 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art.
74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych

z powodu kasacji wniesionej przez obwinionego

od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych
w Warszawie

z dnia 19 października 2021 r., sygn. akt WO-105/21

zmieniającego orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego w Opolu

z dnia 22 marca 2021 r., sygn. akt OSD 1/XI/21

p o s t a n o w i ł

I. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;

**II. zasądzić od obwinionego na rzecz Skarbu Państwa kwotę
20 (dwadzieścia) zł tytułem zwrotu wydatków postępowania
kasacyjnego**

UZASADNIENIE

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny w Opolu orzeczeniem z dnia 22 marca 2021 r., sygn. akt OSD 1/XI/21, uznał obwinionego radcę prawnego D. Ś. winnego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 w zw. z art. 3 ust. 1 i art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. 2002, poz. 1059 ze zm.) – dalej u.r.p. w zw. z art. 6 i art. 48 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych, polegającego na tym, że:

1. w dniu 17.06.2020 r. wykonując zawód radcy prawnego, przystąpił jako pełnomocnik strony pozwanej do toczącego się postępowania przed Sądem Rejonowym w B. VI Wydziałem Gospodarczym w sprawie o sygn. akt VI GC [...] (poprzednio VI GNC [...]) z powództwa B. S.A. zs. w S. przeciwko M. K. i M. M. o zapłatę, pomimo prawomocnego orzeczenia wobec niego kary dyscyplinarnej zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na okres 1 roku na podstawie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego KIRP w Warszawie z dnia 12.08.2019 r. o sygn. WO-26/19, które to orzeczenie uprawomocniło się z dniem 24.01.2020 r.,
2. w dniu 02.07.2020 r. wykonując zawód radcy prawnego, przystąpił jako pełnomocnik strony pozwanej do toczącego się postępowania przed Sądem Rejonowym w B. VI Wydziałem Gospodarczym w sprawie o sygn. akt VI GC [...] (poprzednio VI GNC [...]) z powództwa T. B. przeciwko M. K. i M. M. o zapłatę, pomimo prawomocnego orzeczenia wobec niego kary dyscyplinarnej zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na okres 1 roku na podstawie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego KIRP w Warszawie z dnia 12.08.2019 r. o sygn. WO-26/19, które to orzeczenie uprawomocniło się z dniem 24.01.2020 r.,
3. w dniu 26.06.2020 r. wykonując zawód radcy prawnego, przystąpił jako pełnomocnik strony pozwanej do toczącego się postępowania przed Sądem Rejonowym w Bytomiu VI Wydziałem Gospodarczym w sprawie o sygn. akt VI GC [...] (poprzednio VI GNC [...]) z powództwa S. M. przeciwko J. S.A. zs. w B. o zapłatę, pomimo prawomocnego orzeczenia wobec niego kary dyscyplinarnej zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na okres 1 roku na podstawie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego

- KIRP w Warszawie z dnia 12.08.2019 r. o sygn. WO-26/19, które to orzeczenie uprawomocniło się z dniem 24.01.2020 r.,
4. w dniu 14.08.2020 r. wykonując zawód radcy prawnego, przystąpił jako pełnomocnik strony powodowej do toczącego się postępowania przed Sądem Okręgowym w C. V Wydziałem Gospodarczym w sprawie o sygn. akt V GC [...] z powództwa T. C. przeciwko R. K. o zapłatę, pomimo prawomocnego orzeczenia wobec niego kary dyscyplinarnej zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na okres 1 roku na podstawie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego KIRP w Warszawie z dnia 12.08.2019 r. o sygn. WO-26/19, które to orzeczenie uprawomocniło się z dniem 24.01.2020 r.,
 5. w dniu 20.08.2020 r. wykonując zawód radcy prawnego, przystąpił jako pełnomocnik pozwanej K. D. do toczącego się postępowania przed Sądem Rejonowym w C. XII Wydziałem Cywilnym w sprawie o sygn. akt XII C [...] z powództwa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. oddział w C. przeciwko V. Sp. z o.o. i K. D. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną, pomimo prawomocnego orzeczenia wobec niego kary dyscyplinarnej zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na okres 1 roku na podstawie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego KIRP w Warszawie z dnia 12.08.2019 r. o sygn. WO-26/19, które to orzeczenie uprawomocniło się z dniem 24.01.2020 r.
- i za ten czyn, na podstawie art. 65 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. 2020. poz. 75), w pkt. 2 orzeczenia wymierzył obwinionemu karę zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na czas 5 lat oraz na podstawie art. 65 ust. 2b ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. 2020. poz. 75), zakaz wykonywania patronatu na okres 10 lat (pkt 3). Ponadto, kosztami postępowania dyscyplinarnego w wysokości 2 000 zł obciążył obwinionego (pkt 4).

Odwołanie od orzeczenia wniósł Rzecznik Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w Opolu w części, tj. co do rozstrzygnięcia o karze zawartego w pkt 2 i 3 części dyspozytywnej wyroku. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił

rażącą niewspółmierność orzeczonej kary dyscyplinarnej, przejawiającą się wymierzeniem obwinionemu kary zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na okres 5 lat oraz orzeczenia zakazu sprawowania przez obwinionego patronatu na okres 10 lat, podczas gdy mając na uwadze charakter i wagę naruszonych przez obwinionego obowiązków, jego wcześniejszą karalność za przewinienie dyscyplinarne oraz dotychczasową postawę po wydaniu wyroku sądu dyscyplinarnego za wcześniejszy delikt dyscyplinarny, jedyną adekwatną karą do popełnionego czynu pozostawała kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego.

Na podstawie tego zarzutu skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia w części dotyczącej kary poprzez wymierzenie obwinionemu kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego.

Odwołanie od orzeczenia w dniu 4 maja 2021 r. wniósł również obwiniony, zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenia art. 6 k.p.k. w zw. z art. 78 k.p.k. w zakresie naruszenia ustawowego i konstytucyjnego prawa do obrony, poprzez odmowę ustanowienia obrońcy z urzędu w celu ochrony praw obwinionego jako oskarżonego,
2. pominięcie wniosku złożonego w dniu 19 marca 2021 r., w przedmiocie odroczenia terminu rozprawy w celu ustanowienia obrońcy z urzędu, z jednoczesnym powołaniem się na okoliczności wprowadzonych ograniczeń w przemieszczaniu się w okresie od 20 marca 2021 r. do 9 kwietnia 2021 r - w zakresie zwalczania COVID-19,
3. odmówienie przedstawienia obwinionemu wniosków dowodowych na okoliczność przedstawionych zarzutów, które to zarzuty zostały przesłane bez pouczenia w zakresie uprawnienia do ustanowienia obrońcy z urzędu, składania wniosków dowodowych na okoliczność stanowiących materialny i procesowy zarzut w zakresie przedstawionych zarzutów naruszenia ustawy o radcach prawnych,
4. wydanie orzeczenia z naruszeniem podstawowych praw do obrony i ochrony prawa do obrony przez obwinionego, poprzez wydanie poprzedzającego rozstrzygnięcie postanowienia o tymczasowym zawieszeniu wykonywania

zawodu radcy prawnego i nie ujęcie go w ramach zaskarżonego orzeczenia, co skutkuje istnieniem w obrocie prawnym dwóch odmiennych rozstrzygnięć, co w ocenie skarżącego wskazuje na naruszenie przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny ustawy o radcach prawnych w zakresie wydawania orzeczeń, ich treści oraz podjętych rozstrzygnięć.

Na podstawie tak skonstruowanych zarzutów, w związku z niezawarciem w orzeczeniu informacji o sposobie rozstrzygnięcia podjętego w sprawie postanowienia z dnia 4 lutego 2021 r. w sprawie OSD 1/XI/21, obwiniony wniósł o jego uchylenie w całości przy jednoczesnym skierowaniu sprawy do rozpoznania przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny w sposób umożliwiający zapewnienie prawa do obrony, poprzez ustanowienie obrońcy z urzędu - zgodnie z wnioskiem z dnia 19 marca 2021 r. - przy jednoczesnym umożliwieniu przedstawienia stanowiska prawnego i faktycznego na obronę przedstawianych zarzutów naruszenia ustawy o radcach prawnych.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie orzeczeniem z dnia 19 października 2021 r., sygn. akt WO-105/21, zmieniał zaskarżone orzeczenie Okręgowego Sadu Dyscyplinarnego w Opolu z dnia 22 marca 2021 r., sygn. akt: OSD1/XI/21, w pkt 2 ten sposób, że za przewinienie dyscyplinarne opisane w pkt 1 zaskarżonego orzeczenia wymierzył obwinionemu karę zawieszenia prawa wykonywania zawodu radcy prawnego na okres 3 lat i 6 miesięcy. Ponadto, zasądził od obwinionego na rzecz Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie koszty postępowania przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym w zryczałtowanej wysokości 1 500 zł.

Kasację od tego orzeczenia wniósł obwiniony, zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. rażące i ciężkie naruszenia art. 6 k.p.k. w zw. z art. 78 k.p.k. w zakresie rażącego i istotnego naruszenia ustawowego i konstytucyjnego prawa do obrony, poprzez odmowę ustanowienia obrońcy z urzędu w celu ochrony praw obwinionego jako oskarżonego,
2. pominięcie wniosku złożonego w dniu 19 marca 2021 r., w przedmiocie odroczenia terminu rozprawy w celu ustanowienia obrońcy z urzędu, z jednoczesnym powołaniem się na okoliczności wprowadzonych ograniczeń

w przemieszczeniu się w okresie od 20 marca 2021 r. do 9 kwietnia 2021 r -
w zakresie zwalczania COVID-19,

3. odmówienie przedstawienia obwinionemu wniosków dowodowych na okoliczność przedstawionych zarzutów, które to zarzuty zostały przesłane bez pouczenia w zakresie uprawnienia do ustanowienia obrońcy z urzędu, składania wniosków dowodowych na okoliczność stanowiących materialny i procesowy zarzut w zakresie przedstawionych zarzutów naruszenia ustawy o radcach prawnych,
4. ciężkie i rażące naruszenie postępowania dowodowego poprzez wskazanie, iż zarówno Okręgowy Sąd Dyscyplinarny i Wyższy Sąd Dyscyplinarny nie przeprowadził samodzielnego i pełnego postępowania dowodowego,
5. rażący naruszenie prawa poprzez błąd w ustaleniach faktycznych, mający wpływ na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia, a polegający na przyjęciu, że okoliczności sprawy uzasadniają zastosowanie względem obwinionego tymczasowego zawieszenia w czynnościach radcy prawnego, bez zbadania szczególnych okoliczności, cechy i zakresu czynności radcy prawnego godzącego obecnie w rangę zawodu radcy prawnego, przy jednoczesnym określenia daty jego obowiązywania,
6. rażący błąd w ustaleniach faktycznych, mający wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, polegający na przyjęciu, iż Sąd Dyscyplinarny, zastosował wobec obwinionego „czasowy zakaz wykonywania zawodu radcy prawnego”, podczas braku wykazania okoliczności uzasadniających obecne naruszenie godności zawodu radcy prawnego, w zakresie naruszeń poprzedzających wydanie orzeczenia oraz trwających, które to zachowania bieżąco naruszają dobre imię zawodu radcy prawnego,
7. wydanie orzeczenia z naruszeniem podstawowych praw do obrony i ochrony prawa do obrony przez obwinionego, poprzez wydanie poprzedzającego rozstrzygnięcie sądu I instancji postanowienia o tymczasowym zawieszeniu wykonywania zawodu radcy prawnego i nie ujęcie go w ramach zaskarżonego orzeczenia, co skutkuje istnieniem w obrocie prawnym dwóch odmiennych rozstrzygnięć, co w ocenie skarżącego wskazuje na naruszenie

przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny ustawy o radcach prawnych w zakresie wydawania orzeczeń, ich treści oraz podjętych rozstrzygnięć.

W oparciu o te zarzuty obwiniony wniósł o uchylenie orzeczenia „z dnia 22 marca 2021 r.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście bezzasadna, co umożliwiło rozpoznanie jej w trybie określonym w art. 535 § 3 k.p.k. w zw. z art. 74¹ u.r.p.

Należy przede wszystkim wskazać, że zgodnie z treścią art. 62¹ ust. 1 u.r.p. od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji przysługuje stronom, Ministrowi Sprawiedliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Prezesowi Krajowej Rady Radców Prawnych kasacja do Sądu Najwyższego, zaś w myśl art. 62³ u.r.p. kasacja może być wniesiona z powodu rażącego naruszenia prawa, jak również rażącej niewspółmierności kary dyscyplinarnej. Konsekwencją istnienia przywołanych regulacji jest określenie zakresu kognicji Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych radców prawnych. Możliwość zaskarżenia kasacją orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny oznacza, że wyłącznie to orzeczenie może być objęte kontrolą kasacyjną. Nie jest zatem dopuszczalne podnoszenie w kasacji zarzutów skierowanych pod adresem Sądu Dyscyplinarnego, który orzekał w I instancji, gdyż orzeczenie tego sądu podlega kontroli odwoławczej. Wykluczona jest zatem weryfikacja w postępowaniu kasacyjnym orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego, co wynika również z faktu, że Sąd Najwyższy nie jest sądem odwoławczym, zaś kasacja nie jest środkiem odwoławczym.

W istniejącym modelu postępowania dyscyplinarnego radców prawnych kontroli sądowej zostały poddane orzeczenia zapadające w postępowaniu dyscyplinarnym, jednak jako sposób kontroli przyjęto system kasacyjny, a nie apelacyjny, co oznacza, że zakres orzekania Sądu Najwyższego ograniczony został po pierwsze do weryfikacji wyłącznie orzeczenia wydanego w II instancji, po drugie zaś do weryfikacji tego orzeczenia przez pryzmat jego zgodności z prawem z wyjątkiem kontroli wymiaru kary. Jak już wskazano, w postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych kasacja może być wniesiona również z powodu

rażącej niewspółmierności kary, co odróżnia postępowanie kasacyjne w sprawach radców prawnych od postępowania kasacyjnego w sprawach karnych (zob. art. 523 § 1 zd. drugie k.p.k.).

Takie określenie zakresu kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych oznacza zarazem, że Sąd ten może odnieść się merytorycznie do zarzutów kasacyjnych pod warunkiem, że mieszczą się one w wyznaczonym przez ustawodawcę schemacie, a więc, że skierowane są pod adresem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, dotyczą uchybień tylko tego sądu, zaś uchybienia te polegają na rażącym naruszeniu prawa lub rażącej niewspółmierności karny.

Lektura treści podniesionych w kasacji zarzutów prowadzi natomiast do wniosku, że albo zarzuty te w ogóle nie dotyczą orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, gdyż skierowane są pod adresem Sądu Dyscyplinarnego I instancji, albo nie obejmują naruszenia prawa przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny, koncentrując się w istocie na błędnych ustaleniach faktycznych. Kontrola ustaleń faktycznych jest w postępowaniu kasacyjnym wykluczona – Sąd Najwyższy jest Sądem prawa, a nie faktu. Z wniosku kasacyjnego wynika natomiast wprost, że obwiniony dąży do wzruszenia nie orzeczenia wydanego po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, ale orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego, czyli orzeczenia wydanego w I instancji.

Trzy pierwsze zarzuty podniesione w kasacji stanowią powielenie zarzutów, jakie obwiniony podniósł we wniesionym odwołaniu. Z natury rzeczy dotyczą więc postępowania zakończonego orzeczeniem Sądu Dyscyplinarnego, które podlegało kontroli odwoławczej. Sąd Najwyższy nie jest natomiast sądem kolejnej, trzeciej instancji, w ramach której możliwe byłoby dokonanie ponownej oceny orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego w Opolu.

Zarzut z pkt. 4 kasacji po części skierowany jest również wobec orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego i w tym zakresie jest niedopuszczalny, po części jest skierowany wprawdzie wobec orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, będąc w tej części zarzutem dopuszczalnym, jednak z oczywistych względów pozbawionym podstaw. Skarżący zarzucił bowiem także Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu, że nie przeprowadził pełnego i samodzielnego postępowania

dowodowego. Tego rodzaju zarzut jest niezrozumiały, gdyż rolą Wyższego Sądu Dyscyplinarnego było przeprowadzenie kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego, a nie przeprowadzanie postępowania dowodowego. Oczywiście jest możliwe przeprowadzanie takiego postępowania w instancji odwoławczej, jednak może się ono odbywać z uwzględnieniem ograniczeń wynikających po pierwsze z samej potrzeby dowodzenia w postępowaniu odwoławczym, po drugie zaś z prekluzji dowodowej wynikającej z art. 427 § 3 k.p.k. w zw. z art. 452 § 2 pkt 2 k.p.k. Skoro z postawionych w odwołaniu zarzutów nie wynikała potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego, Wyższy Sąd Dyscyplinarny nie musiał takiego postępowania prowadzić i nie sposób postawić mu w tej sytuacji jakiegokolwiek zarzutu. Jego obowiązki wynikały z treści art. 433 § 1 i 2 k.p.k., a także z art. 457 § 3 k.p.k., a w tym zakresie obwiniony we wniesionej kasacji nie podniósł żadnych uchybień, które mogłyby skutkować skontrolowaniem prawidłowości przeprowadzenia postępowania odwoławczego i doprowadzić do wzruszenia zaskarżonego orzeczenia.

Zarzuty z pkt. 5 i 6 jedynie pozornie zostały (w części) określone jako naruszenie prawa, gdyż ich istotą, co zresztą wynika wprost z treści tych zarzutów, jest błąd w ustaleniach faktycznych. Jak już wcześniej wskazano, zarzut błędnych ustaleń faktycznych nie może być skutecznie podniesiony w kasacji z powodu oczywistej treści art. 62³ u.r.p., a tym samym nie może być merytorycznie rozpoznany.

Co do ostatniego z podniesionych zarzutów wskazuje on, że do wydania orzeczenia doszło z rażącym naruszeniem prawa, tyle że obwiniony wprost wskazał, że dotknięte tym naruszeniem jest orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego, a ono podlega kontroli odwoławczej, a nie kasacyjnej, co wynika z powołanego na wstępie art. 62² ust. 1 u.r.p. Odnotować należy, że w tym zakresie, a więc co do kwestii tymczasowego zawieszenia obwinionego w czynnościach zawodowych i relacji tej instytucji do kary dyscyplinarnej, Wyższy Sąd Dyscyplinarny wypowiedział się wyczerpująco w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia (s. 3 uzasadnienia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego), co należy uznać za realizację obowiązku rozpoznania zarzutu podniesionego w odwołaniu.

Ubocznie należy tylko zasygnalizować, że zawarty w kasacji wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu był bezprzedmiotowy ze względu na fakt, że kasację taką sporządził sam obwiniony i została ona przedstawiona Sądowi Najwyższemu do rozpoznania.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w pkt. I postanowienia, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygając w myśl art. 637a k.p.k w zw. z art. 636 § 1 k.p.k. i art. art. 74¹ u.r.p.